

Ойнинг бўлиниш мўъжизасига умумий ёндашув (учинчи мақола)

14:00 / 03.06.2022 2891

Юнон фалсафасига раддия

Покистон бош муфтийси, юқорида тилга олинган юзлаб китобларнинг сермахсул муаллифи муфтий Муҳаммад Шофий Деобанди, бу оятларга яна бир нуқтаи назарни келтирди, кўп ҳолларда уларга эътибор қаратилмайди.

У ўзининг «Маъориф-ул-Қуръон»нинг 8-жилди, 240-241-бетларида шундай ёзади:

«Адашган юнон файласуфлари осмон ва бошқа самовий жисмларнинг бўлиниши ёки ёрилиши ва қайта қўшилиши мумкин эмас, деб тахмин қиладилар. Аммо бу ҳеч қандай қатъий ёки аниқ далил билан тасдиқланмаган ғоядир. Файласуфлар илгари сурган ҳар қандай даъво ёки далиллар заиф, ноадекват ва асоссиздир. Ислом файласуфлари [мутакаллимлар] уларнинг далилларини парчалаб, асоссиз, ёлғон ва юзаки эканлигини кўрсатиб бердилар. Улар «ойнинг бўлиниши» мумкин эмаслигини ҳеч қандай мантиқий далиллар билан исботлай олмадилар. Дарҳақиқат, саводсиз одамлар ҳар қандай ғайриоддий нарсани имконсиз деб билишади. Шубҳасиз, мўъжиза ёки пайғамбарлик мўъжизасининг маъноси шундаки, у ғайриоддий ва умумий одатлардан ташқари, оддий одамлар томонидан амалга оширилмайдиган ноодатий ҳодисадир. Исталган вақтда бажарилиши мумкин бўлган ҳар қандай оддий ишни мўъжиза деб атаб бўлмайди.»

Шундай қилиб, муфтий Шофий ўша мўъжизада қуйидаги ҳикматни очиб беради: у, таъбир жоиз бўлса, юнон фалсафасига бўлган кучли майлни аввалдан билган.

Ҳаммамизга аёнки, юнон бутпарастлик тафаккури насронийликни бузиб ташлаган, Учбирликни вужудга келтирган ва мусулмон оламига ҳам юнон фалсафий тушунчалари салбий таъсир кўрсатган, бу эса Ибн Сино ва бошқалар (Имом Ғаззолий каби олимлар томонидан қатъий рад этилган) каби шахслар тафаккурига салбий таъсир кўрсатган.

Аниқроғи, Аристотел ва Птолемей каби бу юнон бутпарастлари ўзларининг физика ва космологияларида коинотни икки оламга ажратдилар: «сублинарий (ой остида) сфера», яъни асосан бизнинг дунёмиз, ҳаракат, бузилиш ва ўзгарувчанлик, самовий жисмлар, шу жумладан Ой, шунингдек, Сатурн, Юпитер ва бошқалар каби бошқа сайёралар ўзгармас ва бузилмас эди.

Ойнинг бўлиниши юнон бутпарастлик «билимлари» нинг негизида бу эътиқодни йўқ қилади. Аммо юнон тилида ой одамлар дунёси ва «юқори» космос ўртасидаги ўзига хос ҳакам сифатида қабул қилинган. Ой юнон бутпарастларининг эътиқодларига зид равишда, ҳалокат ва ўзгаришларга нисбатан заифдир.

Ғарбнинг ўзида гўёки мукамал «осмон олами» нинг «ўзгармаслиги» ғоясига Дания астрономи Тихо Браҳе 1572-йилги ўта янги юлдузни кузатганида, юлдузнинг портлаши галактикалар, Юнон бутпарастлари

ўйлагандек унчалик «ўзгармас» эмаслигини кўрсатиб турибди.

Браҳенинг ёрдамчиси, немис астрономи Иоганнес Кеплер, сайёраларнинг ҳаракати улар ўйлагандек эллиптик ва айлана эмаслигини намоиш этиб, юнон бутпарастлик астрономиясини янада чуқурроқ ерга кўмиб ташлади (ҳеч бўлмаганда Пифагоризмдан бери айлана ҳаракати юнон бутпарастлик тафаккурида «мукамал» деб ҳисобланиб келинган). Италия олими Галилей эса уларнинг тадқиқотларига асосланиб, қадимги юнон бутпарастлик парадигмасини янада обрўсизлантирадиган турли хил кашфиётлар қилди. Галилей Ойдаги кратерларни кўрсатди, бу яна бир бор «ўзгариш ва ҳаракат»га учраганини кўрсатиб беради.

Аммо мусулмонлар ягона бир хулосага келишлари учун фақат Қуръон ва Суннатда зикр қилинган биргина мўъжиза устида фикр қилишлари керак эди! Тарихдаги мўътазила каби адашган мусулмонлар ўзларининг ақидаларида бунчалик бузғунчиликка олиб келган юнон фалсафасининг кўр-кўрона муҳаббатидан ўзларини даволаш учун бу мўъжиза ҳақида чуқур ўйлаб кўришлари лозим эди.

Бу мўъжиза мусулмонларнинг юнонларнинг бутпарастлигига бўлган ҳар қандай ҳайратига путур етказсада, мусулмонларнинг замонавий Ғарбга бўлган иштиёқи учун ҳам худди шундай қилади, бу ерда ой ҳам ўзига хос рамз сифатида туради. 1902-йилда чиқарилган ва Жорж Мелиес режиссёрлигидаги биринчи илмий-фантастик фильм «Ойга саёҳат» деб номланган.

Фильм Совуқ уруш давридаги рақиблар АҚШ ва Совет Иттифоқи ўртасидаги қарийб 20 йил давом этган «космик пойга» ҳақида башорат қилади. Пойга асосан одамни Ойга қўндириш тўғрисида эди, бу мусобақа 1969 йилда Нил Армстронг Ойга қадам қўйган биринчи одам бўлганида (?) Аполлон 11 билан АҚШ фойдасига яқунланди.

Ой Ғарб тасаввурида шу қадар юқори ўрин тутардики, 1968 йилда француз эзотеристи Жан Сенди «La Lune: Clé de la Bible» («Ой: Инжил калити») китобини ёзган бўлиб, унда Ой дунёнинг кўплаб сирларини ўз ичига олганлигини айтади. (Албатта, бир йил ўтгач, командир Армстронг у ерда сеҳрли мавжудотлар ёки яширин цивилизациялар йўқлигини билгач, булар рад этилди).

Скотт Л. Монтгомери ўзининг 1998 йилдаги «Ой ва Ғарб тасаввурлари» китобида Ғарбнинг ойга бўлган ҳайрати ҳақида ёзган, у уч минг йилдан

ортиқ давом этган бу иштиёқни ўрганади ва 224-225-бетларда шундай хулоса қилади:

Бугунги кунда бутун дунё одамлари томонидан ўрганилган ва тадқиқ қилинган бўлсада, Ой ҳар доим биринчи бўлиб Европа ҳақида ва XVII аср ўрталарида Европа фанининг сиёсати ҳақида гапиради (...) Ер бир кун келиб Ойни ўз намунаси каби бошқа сайёралар фойдасига ушлаб туришдан воз кечадими? Маданий нуқтаи назардан, ҳалокат бўладиган бўлса бундай ой дунёси қандай фойда келтиради? Номенклатура ва оддий географиядан ташқари, Ой узоқ саёҳат ғоялари билан қайтариб бўлмайдиган даражада боғланган.

Шундай қилиб, Қуръоннинг ойнинг бўлиниши мўъжизаси ҳам Ғарб, юнон бутпарастлиги, балки кейинги мутацияларга нисбатан «маданий шарҳ» каби кўзга ташланади. Аслида, ой шунчаки яратилма, у «мукаммал» эмас ва унга саёҳат космос сирларини очмайди. Яна уни бузиш ҳам мумкин, чунки у Яратувчи эмас, балки ижоддир.

Ойнинг бўлиниши, шунингдек, Ислом ҳақидаги энг кенг тарқалган шарқшунос иддаолардан бирига тўғридан-тўғри жавоб беради, бугунги кунда интеллектуал оқсоқ насроний миссионерлар томонидан қаттиқ регургитация қилинади, яъни Аллоҳ қандайдир арабларнинг «ой худоси»дир.

Бундай мўъжиза, тарихий ҳақиқатдан ташқари, кўплаб асрлар ўтгач ҳам улкан рамзий аҳамиятга эга бўлиб турибди.

(Тамом)

Манба: *Muslim Mind*

Даниэл Ҳақиқатжоу'нинг саҳифасидан

***Muslim Mind* жамоаси таржима қилган**